

Sjuksköterskor bidrar till Namibias framgång i kampen mot HIV

Namibia har lidit svårt av spridningen av HIV, men genom strategiska insatser som politiskt engagemang, bra data och fokus på lokala HIV-program har man lyckats vända utvecklingen. Sjuksköterskan Elsie Hlahla är en av dem som har bidragit till de goda resultaten. Hon är ute i byar och mindre städer och informerar personal om hur de kan använda det nya verktyget Index Partner Test.

TEXT Ann-Britt Sternfeldt FOTO Susan Nel

Genom den metoden kan vi nå ut till den HIV-smittade befolkningen på ett helt nytt sätt, säger Elsie Hlahla, som har jobbat med USAID-sponsrade HIV-projekt sedan 2005.

Det är ett arbete som har visat sig vara mycket framgångsrikt.

– Trots att Namibia är ett av de länder med högst antal HIV-smittade i världen har vi idag lyckats diagnosticera och hindra smittorisken hos 77 procent av den smittade befolkningen.

Det är långt över FN:s uppsatta mål, men fortfarande är det mycket jobb kvar att göra, betonar Elsie Hlahla. Ändå är hon hoppfull inför framtiden och för henne själv är arbetet med att bekämpa HIV en viktig drivkraft.

– Då mitt främsta intresse är lokalt socialt hälsoarbete har det fallit sig naturligt att HIV/AIDS blev en del av mitt arbete, säger hon.

Elsie Hlahla, 56 år, kommer ursprungligen från Zimbabwe, där hon också tog sin sjukskö-

terskeexamen 1983. Hennes första anställning var som avdelningssköterska för allmänvård på en akutavdelning under sex år, och efter några andra kortare anställningar fokuserade hon helt och hållet på HIV/AIDS.

I Zimbabwe arbetade Elsie med ett rådgivning- och forskningsprojekt med mammor och barn, men också ett projekt där man introducerade förebyggande åtgärder, inklusive kondomer, mot HIV och andra sexuellt överförbara sjukdomar.

– Här i Namibia har jag haft nytta av tidigare erfarenheter, som i vårt samarbete med lokala hälsocenter där man tillhandahåller kondomer, främst till sexarbetare och lastbilschaufförer. Det är center som har satts upp av WBCG, Walvis Bay Corridor Group, ett privat partnerskap inom transportsektorn.

Sedan de 32 hälsocentren hade satts upp längs "handelskorridorerna" har kondomanvändningen bland sexarbetare ökat med 18 procent och bland chaufförer med

"Att se människor bli bra är fantastiskt. Det viktigaste har varit den enorma minskningen av antalet barn som får HIV från sina mödrar. Det gör mig lycklig!"

Elsie Hlahla

45 procent under 2016 till 2017.

Det är betydelsefulla siffror.

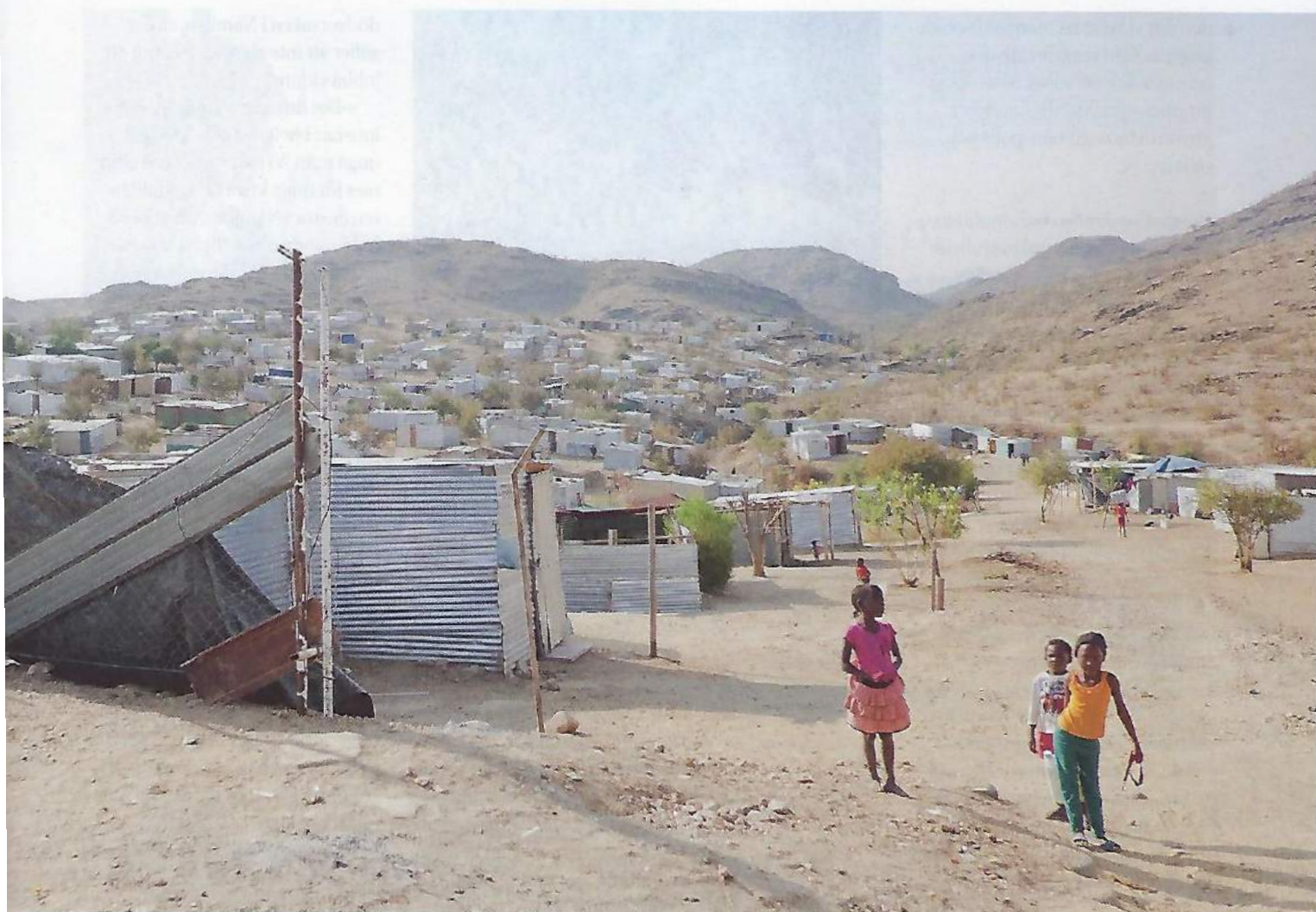
Elsie säger att hennes arbetsteam har ansökt om medel för att jobba med nämnda grupper i samarbete med WBCG.

– WBCG stöder arbetet med nyckelpopulationerna eftersom transportsektorns anställda lastbilsförare köper sex från sexarbetare.

2004 flyttade Elsie Hlahla till Namibia eftersom livet i Zimbabwe blivit väldigt osäkert med politisk turbulens och våld. I Namibia fick familjen ett tryggare liv plus förbättrad ekonomi så Elsie kunde vidareutbilda sig. Det blev en utbildning i familjeterapi och en kandidat- och magisterexamen i allmän folkhälsa under årens lopp.

Sedan 2005 har Elsie varit anställd av Social Marketing Association (PSI) och IntraHealth International in Namibia med finansiering av USAID. IntraHealth är en global hälsoorganisation som samarbetar med lokala aktörer för att sprida HIV-service.

– I min roll som förebyggande

teknisk rådgivare sätter jag ihop material som används i olika workshops. Jag lär ut hur man arbetar med HIV-smittade personer, hur man dokumenterar, hur man ser till att de uppsatta målen uppfylls. Jag tar även del i kompetensutveckling med jämna mellanrum, det är viktigt att följa med i vad som händer.

AIDS har varit den vanligaste dödsorsaken i Namibia sedan 1996. När epidemin nådde sin kulmen år 2002 hade landets förväntade livslängd fallit från 61 år till 49. Men nu har den destruktiva kurvan vänt, den förväntade livslängden är 60 år för män och 69 för kvinnor.

Elsie Hlahla menar att det är

flera samverkande faktorer som haft betydelse för framgången.

– Regeringen har hela tiden stöttat arbetet med HIV, men utan resurser som inte är knutna till några statsmakter (NGO:s) hade vi inte nått dit där vi är idag. Det starka partnerskapet med NGO:s har varit avgörande. Det gäller även organisationer som PEPFAR, US President's Emergency Plan for AIDS Relief, och lokala DAPP, Development Aid People to People, och flera andra. Nya test- och behandlingsmetoder och ökande personalresurser för de snabbt växande behoven kräver större budgetar än vad regeringen kan bidra med och därför är vi beroende av givare. Mina anställningar har till

Kåkstaden Katutura utanför huvudstaden Windhoek är en plats Elsie ofta besöker i sitt arbete.

exempel alltid varit finansierade av USAID, inklusive mitt nuvarande arbete som förebyggande teknisk rådgivare.

Elsie Hlahla säger att den lokala förankringen har varit avgörande i arbetet med att minska spridningen av HIV. Att ha lokalt anställda personer och volontärer som skapar förtroenden ute i samhällena och hos dem som lever med HIV är nödvändigt. På så vis "äger" man också programmen själva, istället för att några utifrån skulle ha drivit det hela.

– Utan förtroenden kan vi inte få människor att samarbeta, och det har varit viktigt när vi har fokuserat på det vi kallar "hotspots"-områ-

→ den där vi velat nå marginaliserade grupper som sexarbetare och transgender-personer. Men också grupper som lastbilschaufförer, gruvarbetare, sjömän, polis och militär.

Hotspots-områden har identifierats genom en befolkningskontroll där man har kartlagt behov, sedan "zoomat in" och riktat in sig på fem områden med högsta smittofrekvens. Sedan 2017 har man även börjat använda sig av Index Partner Test som har lett till att ännu fler har diagnostiserats och behandlats.

– Tidigare knackade vi dörr och erbjöd HIV-tester men den här nya metoden riktar in sig på partners till nyligen diagnostiserade personer och på så vis når vi smittade personer snabbare. Det har också visat sig effektivt när det gäller att hitta svårnådda odiagnostiserade personer. Vi har fått så bra resultat att våra USA-sponsorer nu vill att alla deras samarbetspartners ska använda Index Partner Test.

Elsie Hlahlas arbetsroll kräver många kvaliteter som inte har med en sjuksköterskas medicinska kunskaper att göra, till exempel

Bosättningarna i Katutura lider stor brist på grundläggande rättigheter som vatten och sanitet.

god kommunikationsförmåga, kreativitet och flexibilitet. Som när personal träffar en smittad person och de ska avgöra hur de bäst söker upp de sexualpartners som kan vara smittade. Ibland går personen själv med på att tala med sin partner, men ibland får personalen gå ut med ett allmänt erbjudande om test i det område partnern bor för att denne inte ska misstänka att han eller hon har blivit namngiven.

– Det är viktigt att på ett enkelt sätt kunna förklara nya idéer och hjälpa till så att sjuksköterskor kan implementera en innovation, säger Elsie Hlahla. Kunskapen om HIV fortsätter hela tiden att utvecklas och nya belägg behöver kontinuerligt anpassas. Men sjuksköterskor vill vanligtvis hålla på sina rutiner, de är inte så bekväma med förändringar även om metoderna är föråldrade och inte längre fungerar.

Trots framgången är utmaningarna stora, enligt Elsie Hlahla. AIDS är fortfarande den vanligaste

dödsorsaken i Namibia, så det gäller att inte slappna av utan att jobba vidare.

– Det finns ännu många som inte har blivit testade, speciellt unga män. Vi behöver också göra mer för unga kvinnor. Ojämligheten är stor i Namibia, vilket är en bidragande orsak till att kvinnor drabbas. Många äldre män som inte känner till sin HIV-status har sexuella relationer med unga kvinnor, det är en ond cirkel som måste brytas. Vi behöver stärka kvinnorna så de kan ta kontroll över sina egna liv. Avhopp från skolan är tyvärr också alltför vanligt. Ett annat problem är att det i vissa områden ännu förekommer barnäktenskap.

Flytt över nationsgränserna och stora avstånd är andra fenomen som försvårar arbetet. Enligt Elsie Hlahla är Zambezi-regionen i norra den största utmaningen, det är den region som har flest smittade. Spridda avlägsna områden, fattigdom, och bristande resurser är hinder för att ge service till människorna där.

– Vårt arbete har nu även försvårats av det senaste regeringsbeslutet att inte förnya kontrakten med utländsk sjukvårdspersonal. Vi har inga inhemska sköterskor som är villiga att fylla de här tjänsterna. Utländska sjuksköterskor är ofta de enda som vill jobba med de tuffa villkor som råder i den här regionen.

Trots de stora utmaningarna som måste övervinnas är Elsie Hlahla positiv. Hon menar att de har nått så stora framsteg så de vet att de kan, och nu med Index Partner Test kommer arbetet att förfinas ännu mer. Hennes jobb är krävande men framgången ger henne energi.

– Att se människor bli bra är fantastiskt. Det viktigaste har varit den enorma minskningen av antalet barn som får HIV från sina mödrar. Det gör mig lycklig! 📌

HIV-UTVECKLINGEN I NAMIBIA

Enligt NAMPHIA, The Namibia Population-based HIV Impact Assessment, sjönk antalet smittade i Namibia till 12,6 procent år 2017. Dessutom har man överskridit flera av 90-90-90-målen som UNAIDS (FN:s samlade program mot HIV/AIDS) satte upp 2014.

Målen innebär att i högfrekventa länder ska 90 procent av människor som lever med HIV vara diagnostiserade, 90 procent av de diagnostiserade vara i behandling, och 90 procent av de behandlade vara virologiskt kontrollerade (kan inte längre föra smittan vidare) fram till år 2020.

Det har skett framsteg överlag i länderna i Afrika, men arbetet har ändå gått långsammare än planerat och med nuvarande utveckling kommer målen inte att uppnås fram till 2020, med Namibia som undantag. Där har man istället lyckats över förväntan.

Målet var att 73 procent av HIV-smittade personer skulle vara virologiskt kontrollerade fram till idag men istället är siffran 77,4 procent. Redan 2017 hade 90-90-90-målet för landets kvinnor uppnåtts.